

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง การฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ และการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังของนักเรียน มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญา เพื่อศึกษาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังขณะได้รับการฝึก และศึกษาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในสถานการณ์อื่น ๆ ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนนวมินทราชูทิศ พายัพ อำเภอแม่ริม จังหวัดเชียงใหม่ ที่ลงทะเบียนวิชาภาษาอังกฤษ ฟัง-พูด (อ 024) ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2544 จำนวน 2 ห้องเรียน จากนั้นผู้วิจัยได้ทำการสุ่มแบบกลุ่ม โดยการจับฉลากมา 1 ห้องเรียนจากจำนวน 2 ห้องเรียนเพื่อกำหนดเป็นกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/6 จำนวน 46 คน นักเรียนห้องนี้ได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แผนการสอนที่ใช้การฝึกกลวิธีอภิปัญญาในการฟัง จำนวน 8 แผน ซึ่งผู้วิจัยได้ยึดรูปแบบการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังของ Vandergrift (1999) แบบทดสอบความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษ ซึ่งใช้ก่อนและหลังการทดลอง ในระหว่างการทดลองยังใช้แบบสำรวจการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังและงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ นอกจากนี้ผู้วิจัยยังใช้แบบสอบถามการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในสถานการณ์อื่น ๆ ของนักเรียนหลังการทดลองสิ้นสุดลง 3 สัปดาห์ ในด้านการวิเคราะห์ข้อมูล ใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป SPSS/PC⁺ ในการหาค่าเฉลี่ย ร้อยละ ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่าสัมประสิทธิ์การกระจาย

สรุปผลการวิจัย

1. การเปรียบเทียบความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ก่อนและหลังได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง พบว่า นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีคะแนนความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจภาษาอังกฤษสูงกว่าก่อนได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2. ผลการศึกษาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังขณะได้รับการฝึก สรุปได้ดังนี้

2.1 นักเรียนใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเพิ่มขึ้นในแต่ละแผนการสอน คือ แผนการสอนที่ 5-8

2.2 เมื่อจำแนกในแต่ละประเภทของกลวิธีอภิปัญญาในการฟัง นักเรียนใช้การวางแผนการฟังมากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินการฟังและการตรวจสอบการฟัง ตามลำดับ

2.3 นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีวางแผนการฟังมากที่สุด รองลงมาคือ การประเมินการฟัง และการตรวจสอบการฟัง ตามลำดับ

3. ผลการศึกษาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในสถานการณ์อื่น ๆ ของนักเรียนสรุปได้ดังนี้

3.1 นักเรียนใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังวิชาภาษาอังกฤษป็นในระดับมาก ในขณะที่ใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังวิชาภาษาอังกฤษ (๑ 017) ภาษาอังกฤษ (๑ 025) วิชาคณิตศาสตร์ วิชาสังคมศึกษา การฟังทั่วไปในชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลาง

3.2 นักเรียนมีการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังทุกประเภทในสถานการณ์อื่น ๆ ในระดับปานกลาง

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยดังกล่าว มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายได้ดังนี้

1. ความสามารถในการฟังภาษาอังกฤษของนักเรียนหลังได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาดีขึ้นกว่าก่อนได้รับการฝึก มีผลมาจาก ประการแรก วิธีการสอนที่ใช้กลวิธีอภิปัญญาสามารถทำให้นักเรียนเข้าใจบทเรียนการฟัง เนื่องจากนักเรียนรู้วิธีคิดของตนเองว่าตนเองมีจุดเด่นหรือจุดด้อยในการฟัง ซึ่งจะนำไปสู่การพัฒนาการฟังของตน นั่นคือ นักเรียนได้รับการฝึกให้เป็น

นักคิดและนักฟังที่รู้จักใช้ความคิดในการฟังอย่างมีกลวิธี จึงสามารถฟังได้อย่างเข้าใจ นอกจากนี้วิธีการสอนที่ใช้กลวิธีอภิปรายยังช่วยให้นักเรียนรู้จักปรับวิธีการเรียนรู้ของตนเอง ดังเช่นผู้วิจัยได้ถามถึงเหตุผลของคำตอบของนักเรียนที่ตอบถูกว่า รู้คำตอบนั้นได้อย่างไร ใช้กลวิธีอะไร มีผลทำให้นักเรียนที่ตอบผิดเห็นตัวอย่างที่ดีในการใช้กลวิธีอภิปรายในการฟัง และสามารถปรับกลวิธีการเรียนรู้ของตนเองในการฟังให้มีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น เช่นเดียวกับนักเรียนที่ตอบถูก

ประการที่สอง การได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปรายในการฟัง สนับสนุนให้นักเรียนรู้จักการวางแผน การตรวจสอบและการประเมินการฟัง ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดเจนในงานวิจัยครั้งนี้ คือ กิจกรรมการฟังที่ให้นักเรียนเขียนสิ่งที่ทำนายหรือเดาจากคำถามที่กำหนดให้ ซึ่งเป็นการฝึกการวางแผนการฟังโดยการทำนายหรือเดาเนื้อเรื่องที่จะฟัง ทำนองเดียวกัน กิจกรรมที่ให้นักเรียนจับกลุ่มทำนายหรือเดาศัพท์ จำนวนที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง สิ่งเหล่านี้ล้วนเป็นองค์ประกอบสำคัญของการสอนฟังภาษาที่สองหรือภาษาต่างประเทศ ตามแนวคิดของ Alfred (1991) ที่ว่า การเดาศัพท์ หรือสำนวนที่ไม่คุ้นเคยในการฟังภาษาต่างประเทศ สามารถช่วยให้เข้าใจเนื้อหาได้รวดเร็ว อีกทั้งยังสอดคล้องกับผลการวิจัยของ Aylward (1990) และ Oxford (1990) ที่พบว่า วิธีการเดาส่งผลโดยตรงต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน นอกจากนี้ Oxford ยังให้ความเห็นเพิ่มเติมอีกว่า ถ้าผู้เรียนพยายามฝึกฝนกลวิธีเหล่านี้อยู่เสมอ จะทำให้ผู้เรียนฟังข้อความภาษาต่างประเทศได้เข้าใจและรวดเร็ว อีกทั้งยังรู้จักจับประเด็นความสำคัญของเรื่องที่ฟังได้ดียิ่งขึ้น นอกจากการฝึกการวางแผนการฟังแล้ว นักเรียนยังได้ฝึกการตรวจสอบการฟัง กล่าวคือ กิจกรรมที่ให้นักเรียนเปรียบเทียบสิ่งที่ได้ทำนายก่อนการฟังและสิ่งที่ได้ฟัง ซึ่งส่งผลให้นักเรียนเพิ่มความตระหนักในแบบการเรียนรู้ (Learning Styles) และนิสัยการเรียนรู้ (Study Habits) อีกทั้งยังส่งเสริมให้นักเรียนมีความรับผิดชอบในการเรียนรู้ของตนเอง การฝึกที่ต่อเนื่องจากการฝึกการตรวจสอบการฟัง คือ การประเมินการฟัง โดยขณะที่นักเรียนตรวจสอบการฟัง นักเรียนได้ประเมินสิ่งที่ฟังว่า กลวิธีที่ตนใช้ในการฟังนั้นได้ผลหรือไม่ เห็นได้จากกิจกรรมที่ให้นักเรียนตรวจสอบสิ่งที่พิสูจน์ความจริงจากการทำนาย นับได้ว่าการได้รับการฝึกใช้กลวิธีอภิปรายในการฟังทั้ง 3 ประเภท คือ การวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินการฟัง จะช่วยให้นักเรียนเข้าใจสิ่งที่ฟังได้มากขึ้น

ประการที่สาม การให้นักเรียนเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์หลังจากการเรียนรู้ในแต่ละครั้ง ซึ่งเป็นการสนับสนุนให้นักเรียนแสดงความรู้สึกนึกคิดโดยการวิจารณ์ และประเมินการฟังของตนเองว่า อะไรเป็นอุปสรรคในการฟังและคิดหาวิธีการแก้ไขเพื่อช่วยให้การฟังของตนดีขึ้น เหล่านี้ล้วนเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตามสภาพจริง (Authentic Assessment) กล่าวคือ เป็นการเปิดโอกาสให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง (Zessoules & Garnder, 1991 อ้างใน สมศักดิ์ ภูวิภาดาพรรณ, 2544, หน้า 93) เห็นได้จากตัวอย่างงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนที่แสดงให้เห็นถึงการจัดกระบวนการเรียนรู้ของตนเอง เช่น นักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัยในครั้งนี้

"สิ่งที่พบว่ายากในการฟังครั้งนี้ คือ การเดา วันนี้ฟังได้ดีขึ้นมากกว่าครั้งก่อน ๆ และพอจะเดาถูกเป็นบางข้อ สิ่งที่ข้าพเจ้าจะปฏิบัติในครั้งต่อไป คือ จะพัฒนาการฟังและเดาให้ดีขึ้น"

นับได้ว่าการเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ เป็นองค์ประกอบที่สำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งในการฝึกใช้กลวิธีแก้ปัญหาในการฟัง กล่าวคือ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนประเมินผลการเรียน และฝึกการรับผิดชอบในการแก้ปัญหาการเรียนด้วยตนเอง จึงส่งผลให้นักเรียนรู้จักควบคุมตนเองในการฟัง ซึ่งสอดคล้องกับผลการวิจัยของ อาวุธ วาจาสัตย์ (2533) ที่ทำการศึกษาการใช้กลวิธีการเรียนประเภทต่าง ๆ ในการเรียนวิชาภาษาอังกฤษ ของนิสิตปีหนึ่ง จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่พบว่า นิสิตกลุ่มที่เรียนเก่งใช้การประเมินตนเอง โดยการพยายามหาสาเหตุของข้อบกพร่องของตนเอง และหาทางปรับปรุงแก้ไข

2. จากผลการศึกษาการใช้กลวิธีแก้ปัญหาในการฟังขณะได้รับการฝึก สามารถอธิบายผลตามประเด็นดังนี้

2.1 นักเรียนใช้กลวิธีแก้ปัญหาในการฟังเพิ่มขึ้นในแต่ละแผนการสอนที่ 5-8 โดยให้การวางแผนการฟังมากที่สุด ทั้งนี้เนื่องมาจากนักเรียนส่วนใหญ่มีความวิตกกังวลเรื่องคำศัพท์สำนวน และการสะกดคำ จึงส่งผลให้นักเรียนมีความกระตือรือร้นในการวางแผนการฟัง สังเกตได้จากการที่นักเรียนจับกลุ่มทำนายเนื้อเรื่องที่จะฟัง และเดาศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับหัวเรื่อง โดยนักเรียนส่วนใหญ่ค้นคว้าศัพท์จากพจนานุกรม อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับเพื่อนในกลุ่ม หรือถามผู้วิจัยเมื่อมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคำศัพท์ เหล่านี้จะเกิดขึ้นในกิจกรรมก่อนการฟังของทุกแผนการสอนและมีแนวโน้มที่เพิ่มขึ้นเรื่อย ๆ เห็นได้จากงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อน

ประสบการณ์ ดังเช่น ตัวอย่างงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนที่เป็นกลุ่มตัวอย่างของการวิจัย

“สิ่งที่พบว่ายากในการฟังครั้งนี้ คือ เป็นเรื่องที่เราไม่เคยได้ยินมาก่อน จึงต้องพยายามเดาให้มากกว่านี้ และสิ่งที่ข้าพเจ้าจะปฏิบัติในครั้งต่อไป คือ พยายามหาคำศัพท์ที่เกี่ยวข้องให้มากกว่านี้”

ส่วนการที่นักเรียนได้ประเมินการฟังที่เพิ่มขึ้นในแผนการสอนที่ 5-8 รองลงมาจากการใช้การวางแผนการฟัง อาจเนื่องมาจากผู้วิจัยได้ยกตัวอย่างงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนที่ได้ประเมินการฟังที่เข้าข่ายทฤษฎีอภิปัญญาในการฟัง พร้อมทั้งประกาศรายชื่อและชมเชยนักเรียนที่ใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังให้นักเรียนคนอื่น ๆ ทราบในทุกแผนการสอน คือแผนการสอนที่ 5-8 นักเรียนจึงให้ความสำคัญกับการประเมินการฟังมากขึ้น เห็นได้ชัดจากงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ในแผนการสอนที่ 5 คือ นักเรียนส่วนใหญ่จะใช้การวางแผนการฟัง ขณะที่มึนักเรียนส่วนน้อยที่ใช้การประเมินการฟัง แต่หลังจากที่ผู้วิจัยยกตัวอย่างงานเขียนของนักเรียนที่ประเมินการฟังในแผนการสอนที่ 5 ให้นักเรียนทุกคนทราบ ปรากฏว่างานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนหลายคนในแผนการสอนที่ 6 ได้ระบุถึงการประเมินการฟังเพิ่มขึ้น จนกระทั่งถึงแผนการสอนที่ 8 นับได้ว่าการสอนของครูโดยสอดแทรกจิตพิสัย คือ การสร้างแรงจูงใจโดยการชมเชย มีส่วนกระตุ้นให้นักเรียนมีความตั้งใจที่จะใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเพิ่มขึ้น

อย่างไรก็ตามการที่นักเรียนใช้การตรวจสอบการฟังน้อยกว่าการวางแผนและการประเมินการฟัง ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับการกระตุ้นให้ใช้การตรวจสอบการฟังน้อยกว่าการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังประเภทอื่น ๆ แต่ถ้านักเรียนได้รับการฝึกเป็นระยะยาวกว่านี้ นักเรียนอาจจะใช้การตรวจสอบการฟังเพิ่มมากกว่านี้

2.2 นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง ขณะได้รับการฝึก มีผลมาจาก ประการแรก การกระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนความคิด หลังจากกิจกรรมการฟังสิ้นสุดลง กล่าวคือผู้วิจัยจะถามนักเรียนว่า นักเรียนได้ฟังอะไร รู้คำตอบนั้นได้อย่างไร หรือใช้กลวิธีอะไรช่วยในการฟัง ขณะเดียวกันผู้วิจัยได้ตั้งประเด็นคำถามในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ ซึ่งเป็นคำถามที่มีความแตกต่างจากคำถามที่เป็นคำพูดเพียงเล็กน้อย เช่น สิ่งทีพบว่ายากในการฟังครั้งนี้คืออะไร สิ่งทีพบว่ายากในการฟังครั้งนี้คืออะไร

และสิ่งที่จะกระทำในการฟังครั้งต่อไปคืออะไร เหล่านี้ล้วนแสดงให้เห็นถึงการที่ผู้วิจัยได้กระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนความคิดในรูปแบบของการกระตุ้นโดยคำพูด (Oral Prompts) และการกระตุ้นในลักษณะคำถามที่เป็นอักษร (Written Questions) โดยการให้เขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ การกระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนความคิดทั้ง 2 แบบนี้จะส่งผลให้นักเรียนพิจารณาคำตอบที่ตนได้มาจากประสบการณ์การเรียนรู้ ซึ่งนำไปสู่การตระหนักถึงกระบวนการเรียนรู้ (Process) ควบคู่กับการตระหนักถึงผล (Products) และการตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์หรือปัญญาในการฟัง จากรายละเอียดของการวิเคราะห์ความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์หรือปัญญาในการฟัง พบว่า นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้การวางแผนการฟังมากที่สุด โดยเฉพาะการเดาคำศัพท์ เห็นได้จากงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างหลายคน เช่น "สิ่งที่ข้าพเจ้าจะกระทำในการฟังครั้งต่อไปคือ ข้าพเจ้าจะหาศัพท์ที่เกี่ยวข้องกับเนื้อเรื่อง หรือจะพยายามทำสมาธิ และเดาคำศัพท์ให้ดีกว่านี้ หรือข้าพเจ้าจะวางแผนการเดาส่งหน้าว่า มีศัพท์อะไรบ้างที่เกี่ยวข้องกับเรื่องที่ฟัง หรือจะพยายามนึกถึงคำศัพท์ต่าง ๆ ที่เจอไว้ในขณะฟังให้ดีขึ้นกว่าเดิม" พร้อมกันนี้นักเรียนได้แสดงความตั้งใจที่จะแสวงหาโอกาสในการฝึกฝน เช่น "จะฝึกฟังเทปเจ้าของภาษา ฟังรายการวิทยุภาษาอังกฤษ หรือดูรายการโทรทัศน์ที่มีเจ้าของภาษาพูด" ซึ่งแสดงให้เห็นว่านักเรียนรู้จักหนึ่งในกลวิธีการจัดระเบียบและวางแผนการเรียนรู้ (Oxford, 1990) ขณะเดียวกันนักเรียนในกลุ่มตัวอย่างบางคนได้แสดงความตั้งใจว่า "การฟังครวหน้าจะต้องดีกว่านี้ และจะต้องทำสมาธิในการฟังให้มากกว่านี้" จะเห็นได้ว่านักเรียนรู้จักใช้ทักษะด้านการคิด (Thinking Skills) ในการแก้ไขปัญหา ซึ่งเป็นการประเมินตามสภาพจริง

ประการที่สอง การเขียนได้ตอบ (Feedback) ของผู้วิจัยในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ กล่าวคือข้อมูลที่ผู้วิจัยเขียนได้ตอบโดยสอดคล้องการใช้จิตพิสัย อาทิ นักเรียนที่ให้ข้อมูลที่อยู่ในขอบข่ายของทฤษฎีหรือปัญญาในการฟัง ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลยุทธ์หรือปัญญาในการฟัง ผู้วิจัยก็จะแสดงเครื่องหมายล้อมรอบข้อมูลนั้น พร้อมทั้งเขียนคำชมเชย ขณะเดียวกันนักเรียนที่มีเจตคติในแง่ลบต่อการฝึกฟัง ผู้วิจัยมิได้ตำหนิ แต่กลับให้ข้อเสนอแนะแทน ดังเช่น เมื่อนักเรียนคนหนึ่งเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ให้ผู้วิจัย และวิจารณ์ว่าผู้วิจัยเน้นกฎมากเกินไป

“การฟังเป็นสิ่งที่ยากมาก ผู้สอนไม่ควรเน้นกฎอภิปัญญามากเกินไป ควรปล่อยวางบ้างจะเป็นการดี”
 ผู้วิจัยได้เขียนโต้ตอบดังนี้

“ถูกต้อง การฟังเป็นทักษะที่ยาก ดังนั้นเฉลิมวุฒิจำเป็นต้องใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง เพื่อจะได้มีเทคนิคในการฟัง ขอให้พยายามต่อไป อย่าท้อถอย”

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้ชี้แจงให้นักเรียนทุกคนทราบเกี่ยวกับกฎอภิปัญญาว่า ผู้วิจัยต้องการฝึกให้ผู้เรียนตระหนักถึงกระบวนการฟังควบคู่กับผล แต่ผู้เรียนอย่ามุ่งถึงผลมากเกินไปจนทำให้ผู้เรียนมีความวิตกกังวล และท้อถอย ต่อมานักเรียนคนที่ต่อต้านกฎจึงมีเจตคติดีขึ้นต่อการสอนฟัง และตระหนักถึงการใช้กลวิธีอภิปัญญามากขึ้น ดังจะเห็นได้จากงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ดังนี้

“จะตั้งใจฟังและท่องศัพท์ให้มาก ๆ เนื่องจากสะกดคำไม่เป็นเวลาทำแบบฝึกหัด และวันนี้ทำนายศัพท์ได้ไม่ค่อยมาก”

จากงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนดังกล่าว ชี้ให้เห็นว่า นักเรียนคนนั้นแม้จะมีปัญหาหรือเกิดความคับคั่งใจ แต่ถ้าได้รับการอธิบายและให้กำลังใจจากครูในทันที นักเรียนก็จะสามารถปรับปรุงแก้ไขการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังของตนได้ อย่างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น กล่าวคือ นักเรียนคนนี้รู้จักใช้กลวิธีการประเมินตนเอง โดยระบุปัญหาในการทำแบบฝึกหัด และตระหนักถึงการใช้กลวิธีการทำนาย นอกจากนี้ยังแสดงออกถึงความตั้งใจทำแบบฝึกหัดได้ดีขึ้น เช่น จดคำศัพท์ใหม่ และถามผู้วิจัยเมื่อมีข้อสงสัย นอกจากนี้ นักเรียนคนอื่น ๆ ยังแสดงให้เห็นว่ามีเจตคติที่ดีต่อการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังมากยิ่งขึ้น เห็นได้จากการเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของนักเรียนคนหนึ่งที่ว่า

“ในการฟังคราวหน้าจะตั้งใจฟัง และจะใช้อภิปัญญาในการฟัง”

จะเห็นได้ว่าเมื่อนักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการฝึกและมีความมั่นใจในการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง นักเรียนก็มีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังไปด้วย

กล่าวโดยสรุปแล้ว การกระตุ้นให้นักเรียนสะท้อนความคิดไม่ว่าจะใช้คำพูด หรือ การให้เขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ รวมทั้งการเขียนโต้ตอบงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของครูที่สอดคล้องกับทฤษฎีจิตพิสัย มีส่วนสนับสนุนให้นักเรียนมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง

เป็นที่น่าสังเกตว่าผลสรุปที่ได้จากการสำรวจการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง และผลการศึกษาความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง มีความสอดคล้องกัน คือ ขณะที่นักเรียนใช้การวางแผนการฟัง การตรวจสอบการฟัง และการประเมินการฟัง นักเรียนก็มีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้การวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินการฟังไปด้วย

3. จากผลการศึกษาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในสถานการณ์อื่น ๆ ของนักเรียน สามารถนำมาอภิปรายได้ดังนี้

3.1 นักเรียนใช้กลวิธีฟังวิชาภาษาอังกฤษอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเนื่องมาจาก ผู้วิจัยได้อธิบายให้ผู้เรียนเข้าใจถึงคุณค่าและประโยชน์ของกลวิธีอภิปัญญาว่า สามารถช่วยให้นักเรียนฟังคำบรรยายในวิชาอื่น ๆ ได้ นอกเหนือจากการเรียนภาษา อีกทั้งยังได้ยกตัวอย่างการประยุกต์ใช้ในบางวิชาให้นักเรียนเข้าใจ นอกจากนี้ยังเป็นนักเรียนแผนการเรียน อังกฤษ-ญี่ปุ่น ซึ่งนักเรียนเรียนภาษาญี่ปุ่นมาก ดังนั้นนักเรียนมีความเห็นว่าวิชาภาษาอังกฤษเป็นวิชาที่ไม่เคยเรียนรู้มาก่อน ยากกว่าวิชาอื่น ๆ จึงจำเป็นต้องใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเพื่อให้การเรียนรู้ภาษาญี่ปุ่นเป็นไปอย่างได้ผล นอกจากนี้การที่ผู้วิจัยได้ฝึกให้นักเรียนสะท้อนความรู้ความเข้าใจในการเตรียมกิจกรรมด้านการฟังและประเมินผลการฟัง โดยการใช้คำถามกระตุ้นให้สะท้อนความคิดและการที่นักเรียนได้เขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ จึงสามารถถ่ายโอนกลวิธีการเรียนรู้ไปสู่สถานการณ์ใหม่ ๆ ได้

อนึ่ง จากการที่นักเรียนใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง วิชาภาษาอังกฤษ (อ 025) และ (อ 017) วิชาสังคมศึกษา วิชาคณิตศาสตร์ และการฟังทั่วไปในชีวิตประจำวัน ในระดับปานกลาง อาจเป็นเพราะนักเรียนคุ้นเคยกับวิชาต่าง ๆ นี้อยู่แล้ว จึงคิดว่าไม่จำเป็นต้องใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในสถานการณ์เหล่านี้

นับได้ว่ากลวิธีอภิปัญญาในการฟังเป็นเครื่องมือหนึ่งที่ผู้เรียนจะนำมาใช้ก็ต่อเมื่อผู้เรียนมีการรับรู้เนื้อหาวิชานั้นยาก ผู้เรียนก็จะเลือกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในวิชานั้น เพื่อให้การเรียนรู้ในวิชานั้นบรรลุผลตามเป้าหมาย

3.2 ประเด็นหนึ่งที่ศึกษาสืบเนื่องจากการใช้กลวิธีอภิปัญญาในสถานการณ์อื่น ๆ ของนักเรียน คือ ลักษณะการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังสถานการณ์อื่น ๆ ซึ่งพบว่า นักเรียนใช้กลวิธีอภิปัญญาทุกประเภท คือ การวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินการฟังในสถานการณ์อื่น ๆ ในระดับปานกลาง แต่เมื่อพิจารณารายละเอียดของลักษณะการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง พบว่า ก่อนฟังนักเรียนทำนายหรือคาดเดาเกี่ยวกับสิ่งที่จะเกิดขึ้นในเรื่องที่ฟังล่วงหน้ามากกว่าด้านอื่น ๆ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะนักเรียนได้รับการฝึกการใช้การทำนายหรือการคาดเดามากกว่าด้านอื่น ๆ จึงมีความคุ้นเคยกับการใช้การทำนายหรือคาดเดา

กล่าวโดยสรุปแล้ว การใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเป็นเครื่องมือหนึ่งที่มีส่วนช่วยพัฒนาความเข้าใจในการฟังภาษาอังกฤษ เนื่องจากกลวิธีอภิปัญญาในการฟังมุ่งเน้นถึงกระบวนการคิด การควบคุมตนเองในการฟัง การตรวจสอบความเข้าใจ และการประเมินการฟังด้วยตนเอง และตระหนักรู้ถึงวิธีแก้ไขปัญหาในการฟัง เหล่านี้ล้วนเป็นการจัดกระบวนการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการปฏิรูปการเรียนการสอนในปัจจุบัน ดังนั้นการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง จึงเป็นแนวทางใหม่ที่ได้ผลในการพัฒนาการเรียนการสอนฟังภาษาอังกฤษในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนปลายของนักเรียนที่เรียนวิชาภาษาอังกฤษเป็นภาษาต่างประเทศ นอกจากนี้การฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง จะสร้างเสริมให้นักเรียนมีวินัยในตนเองมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการฟังวิชาอื่น ๆ ที่ผู้เรียนรับรู้ว่ายากสำหรับตนเอง เพื่อให้การเรียนรู้วิชานั้น ๆ บรรลุผลตามเป้าหมาย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้บริหารการศึกษา ฝ่ายวิชาการ และหัวหน้าหมวดวิชา

1.1 ควรให้มีการจัดอบรมเกี่ยวกับการใช้กลวิธีอภิปรายในการฟังกับครูสอนภาษาอังกฤษ หรือวิชาภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อครูสอนภาษาสามารถวิเคราะห์กลวิธีการฟังต่าง ๆ เพื่อเป็นพื้นฐานในการพัฒนาการเรียนรู้ในทักษะอื่น ๆ

1.2 ควรจัดให้มีการอบรมเกี่ยวกับการใช้อภิปรายในการฟังกับครูผู้สอนวิชาอื่น ๆ ด้วย เพื่อครูผู้สอนสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง

2. ข้อเสนอแนะสำหรับผู้สอน

2.1 เนื่องจากกลวิธีอภิปรายเป็นกลวิธีระดับสูง ที่เน้นการใช้ความคิด ดังนั้นขั้นตอนในการฝึกกลวิธีอภิปรายในการฟังนั้นมีความสำคัญต่อการตระหนักรู้ในอภิปรายของผู้เรียนเป็นอย่างยิ่ง ผู้สอนควรอธิบายถึงกลวิธีที่จะฝึกในเบื้องต้น และเน้นย้ำถึงการใช้กลวิธีก่อนดำเนินกิจกรรม เพื่อให้ผู้เรียนตระหนักถึงการใช้กลวิธีอภิปรายในการฟังอย่างรู้ตัว

2.2 การฝึกใช้กลวิธีอภิปรายในการฟังมุ่งเน้นที่กระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นในช่วงแรกของการทำแบบฝึกหัดการฟัง ผู้เรียนอาจมีความวิตกกังวลว่าตนเองไม่สามารถตอบคำถามได้ หรืออาจจะตอบคำถามผิด ผู้สอนไม่ควรตำหนิผู้เรียนแต่ควรให้กำลังใจผู้เรียนว่า ถึงแม้ว่าจะตอบคำถามผิดแต่ผู้สอนต้องการมุ่งเน้นให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการฟัง เมื่อเข้าใจกระบวนการฟังแล้วผลจึงจะตามมา

2.3 ในขั้นกิจกรรมก่อนการฟัง หากผู้สอนถามผู้เรียนว่า “รู้อะไรบ้างเกี่ยวกับหัวเรื่องนี้” ถ้าผู้เรียนบางคนตอบว่า “ไม่รู้เรื่องนี้เลย” ผู้สอนควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทำนายหรือเดาเรื่องได้ ซึ่งเป็นการส่งเสริมการใช้กลวิธีอภิปรายในการฟังประเภทหนึ่ง

2.4 ในขั้นกิจกรรมหลังการฟัง การถามถึงเหตุผลของการให้คำตอบของผู้เรียนเป็นประเด็นสำคัญที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนสะท้อนกระบวนการเรียนรู้ ดังนั้นในกรณีที่ผู้เรียนตอบแบบฝึกหัดถูก ผู้สอนควรถามถึงเหตุผลของการให้คำตอบของผู้เรียนทุกครั้งให้ผู้เรียนคนอื่น ๆ ทราบด้วย เช่น รู้คำตอบนั้นได้อย่างไร ใช้กลวิธีอะไรช่วยในการฟัง เหล่านี้ล้วนเป็นการชี้แนะให้

ผู้เรียนที่ตอบแบบฝึกหัดผิด สามารถปรับกลวิธีการฟังของตนเอง นั่นก็คือ ผู้เรียนที่อ่อนสามารถเข้าใจได้ว่าผู้เรียนที่เก่งมีกลวิธีอะไรบ้างที่ช่วยในการฟัง ตนเองจึงมีความพยายามที่จะใช้กลวิธีเหล่านั้นเพื่อให้การฟังของตนเองบรรลุเป้าหมาย

2.5 เนื่องจากการฟังเป็นสิ่งที่ไม่สามารถจะทวนได้มากเท่าการอ่าน ผู้สอนควรให้ผู้เรียนเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์หลังกิจกรรมการฟังเสร็จสิ้นทันทีในชั้นเรียนเพื่อให้ผู้เรียนสามารถสะท้อนความคิดที่ได้จากการฟังได้ชัดเจน หากผู้สอนให้ผู้เรียนเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์เป็นการบ้าน ผู้เรียนอาจไม่สามารถจำสิ่งที่ตนเองได้ฟังในชั้นเรียนได้ทั้งหมด จึงอาจให้ข้อมูลที่บิดเบือนได้

2.6 การเขียนโต้ตอบของผู้สอนในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ที่สอดคล้องกับจิตพิสัย เช่น การชมเชย หรือการให้กำลังใจ เป็นสิ่งสำคัญสิ่งหนึ่งที่มีส่วนช่วยให้นักเรียนมีเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนฟังและนำไปสู่การพัฒนาการฟัง ดังนั้นจำเป็นอย่างยิ่งที่ผู้สอนไม่ควรเขียนโต้ตอบในลักษณะการตำหนิผู้เรียนในกรณีที่ผู้เรียนอาจทำแบบฝึกหัดได้ไม่ดีเท่าที่ควร หรือวิจารณ์การเรียนการสอน แต่ควรที่จะเขียนโต้ตอบในลักษณะการเสนอแนะมากกว่า เนื่องจากการสอนฟังเป็นทักษะที่ผู้เรียนส่วนใหญ่มีปัญหามาก ต้องใช้เวลาในการฝึกมาก ดังนั้นผู้สอนจำเป็นต้องให้กำลังใจผู้เรียนเพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดีต่อการสอนฟังซึ่งจะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายในการเรียน

2.7 ผู้สอนควรประเมินแบบฝึกหัดการฟังควบคู่กับงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ของผู้เรียนเพื่อสามารถเห็นพัฒนาการการใช้กลวิธีแก้ปัญหาของผู้เรียน อีกทั้งผู้สอนสามารถประเมินผู้เรียนได้ว่าผู้เรียนรู้จักประเมินผลการเรียนของตนเองหรือไม่ โดยพิจารณาความสอดคล้องของแบบฝึกหัดและงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ เช่น ผู้เรียนทำแบบฝึกหัดได้เพียง 50% แต่ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ว่า วันนี้ฟังได้ดีมากเพราะใช้กลวิธีนั้น ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นถึงความไม่สอดคล้องกันระหว่างแบบฝึกหัดและงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ ผู้สอนสามารถประเมินได้ว่าผู้เรียนยังไม่รู้จักการประเมินผลตนเอง

2.8 ผู้สอนควรให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการประเมินผลอย่างเต็มที่ โดยให้ผู้เรียนเก็บชิ้นงาน (Portfolio Contents) ด้านการปฏิบัติการด้านการฟัง เช่น แบบฝึกหัดด้านการฟัง แบบสำรวจรายการด้านการฟัง งานเขียนสิ่งที่สะท้อนประสบการณ์ เพื่อจัดทำแฟ้มสะสมงาน

(Portfolio) ซึ่งมีส่วนสนับสนุนให้ผู้เรียนตระหนักถึงกระบวนการฟังควบคู่กับผล อีกทั้งยังเป็นการให้ผู้เรียนเห็นการพัฒนาการฟังของตนเองได้อย่างชัดเจน

2.9 ผู้สอนสามารถปรับรูปแบบงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์โดยเพิ่มคำถามนำในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ที่สอดคล้องกับทฤษฎีอภิปัญญาให้เหมาะสมกับวิชาอื่น ๆ ได้นอกจากการเรียนการสอนภาษา

3. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

3.1 เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ใช้เวลาในการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเพียง 8 สัปดาห์ และค้นพบว่านักเรียนใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังเพิ่มขึ้นขณะได้รับการฝึก จึงทำให้เกิดข้อสงสัยว่าหากเพิ่มระยะเวลาการฝึกมากกว่านี้ นักเรียนจะมีแนวโน้มที่จะใช้อภิปัญญาในการฟังต่อเนื่องอีกหรือไม่ และมีลักษณะการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังอย่างไร ดังนั้นควรเพิ่มระยะเวลาการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง โดยจัดให้มีกลุ่มนักเรียนที่ทดลองฝึกการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังในชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 และผู้วิจัยควรติดตามพัฒนาการฟังของนักเรียนตั้งแต่ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ถึงมัธยมศึกษาปีที่ 6 เพื่อศึกษาว่านักเรียนมีพัฒนาการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังอย่างไร

3.2 ควรทำการวิจัยเพื่อศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างบรรยากาศชั้นเรียนกับการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังของนักเรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง และกลุ่มอ่อน ทั้งนี้เนื่องจากในขณะที่ทำการทดลอง ผู้วิจัยพบว่ามีนักเรียนจำนวน 4 คน ซึ่งเป็นนักเรียนกลุ่มอ่อนได้แสดงความคิดเห็นเหมือนกันในงานเขียนเกี่ยวกับการสะท้อนประสบการณ์ คือ ได้ระบุว่าอากาศเย็นจึงทำให้ไม่ได้ใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง

3.3 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาว่าผู้เรียนกลุ่มเก่ง กลุ่มปานกลาง กลุ่มอ่อน มีลักษณะการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังและมีความตระหนักถึงความสำคัญของการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังแตกต่างกันอย่างไรขณะได้รับการฝึกและหลังจากได้รับการฝึก อีกทั้งผู้เรียนแต่ละกลุ่มมีลักษณะการถ่ายโอนกลวิธีอภิปัญญาในการฟังในวิชาอื่น ๆ อย่างไร ซึ่งผลที่ได้รับจากการวิจัยสามารถนำมาปรับกิจกรรมการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับระดับผู้เรียนได้

3.4 ควรนำเอากิจกรรมการฝึกใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังไปทดลองกับนักศึกษา ระดับอุดมศึกษา และเพิ่มระยะเวลาในการทดลองให้มากขึ้นเพื่อพัฒนาการในการฟังของผู้เรียน และศึกษาว่านักศึกษาระดับอุดมศึกษาใช้กลวิธีอภิปัญญาประเภทใดช่วยในการฟัง

3.5 ควรมีการวิจัยในทำนองเดียวกันนี้ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลในรูปแบบอื่น เช่น การสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้เรียนถ่ายทอดกลวิธีการฟังภาษาด้วยวาจา (Verbal Report)

3.6 ควรมีการวิจัยเพื่อศึกษาปฏิญญาร่วมระหว่างการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟังกับตัวแปรทางจิตวิทยาอื่น ๆ เช่น ความเชื่อมั่น ความภาคภูมิใจ และความมีวินัยในตนเอง ที่มีต่อความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจ

3.7 ควรมีการวิจัยเกี่ยวกับการพัฒนาแบบฝึกหัดการฟังภาษาอังกฤษโดย สอดแทรกทักษะด้านอภิปัญญาเพื่อส่งเสริมความสามารถในการฟังเพื่อความเข้าใจและความเชื่อมั่นในการใช้กลวิธีอภิปัญญาในการฟัง